١٢٨٥ - ՍԵՓԵՐ - ١ - ԱԼԱԹՈՒՐԳԱ

ՕՆ - ԱԹՔՆՃԸ - ՄԵԿՆԵ - ՀՈՒՄԵՐՕ - 743 - ՄԱՅԻՍ - 11 - ՃՈՒՄԱՆ ԷՐԹԷՍԻ - 1868

ԱԼԱԹԱՆԿԱ - 23 - ՄԱՅԻՍ - 1868

ՄԷՃՄՈՒԱՑԸ

ՀԱՎԱՏԻՍ

Իշ պրա Մէճմուայը Հավատիս, հեր հատիթա ճաւ-ժաա էրթէսի կիւնդէրի տարեթուականը։

Սէնդիկի բէշլին Բուլղամէսի իւլ 10 պէյաղ Մէճիտ
Ալթը այլաղը քէսիլիր . . . 5 „
Իւչ այլաղը քէսիլիր . . . . 2½ „
Պիր այլաղը քէսիլիր . . . . 1 „

Մէճմուանին տարեկան 60 վի Բուլղամէնին 30 վրայ։

Ցարդարար իշիւն պէհեր նուսմերատուն փոսթ ախանէ իւնճիւթի արտաճաղնա խատէթէն պէյան օլունուր։

Իլանտրին պէհեր սրրտար պիր տէֆտրդ 5 ղրշ։
Իրի տէֆտ իշիւն պէհեր տէֆտարտա . . 2 „
Իւչ տէֆտ իշիւն պէհեր տէֆտարտա . . 1½ „
Իւչ տէֆտատան վիատէ օրան, վի զայիթ տուրան իլանաթ իշիւն այրրճա բաղարլըդ օրունուր։

Տարեկան կէլէն մէրթուպ վի իլանտրին բոթա մէսարիֆլէրի։ կէնտէրկինդրին իւ վէրինէ օր տուրս. տրա մահսուսի պէյան օրունուր։

ՕՍՄԱՆԻՈՒՄ ԲՈԼԻԹԻԳԻՅԷ, ՊԷԼԷՏԻՅԷ, ՎԷ ԻԼՄԻՅԷ

ՎԷ ՄԷՎԱՏՔԸ ԾԱՓՈՒԱՅԸ ՍԱՅՍՐԻԵՅԷ ՄՈՒԹԱԼԻԳ ՎԱԶԷԹԱ

ԳՕՐՍԱ 1868	Մայիս 6
Լոնտրա 5 այ վառէ	108-108 3/8
Մարսիլիա „ „ „	23 20-23 35
Փարիս „ „ „	
Նարոլի „ „ „	
Ճէնովա „ „ „	

ԹԷԼԷԳՐԱՖ ԽԱՊԻԲԼԷՐԻ

ՄԷՍՓԻԼԻԱԹ	Բազար էր՝ Մայիս 6	Մարտ 7	Չարշամպա 8	Բէնշէմպէ 9	Ճումա 10		Ճումա էր 11
Մէճիտիէ վէրա Ղրշ.	103 20	103 20	103 20	103 20	103 20	103 20	103 20
Տէյուլնամէ ումումի յէ թահվիլատը 100 տուէտ Ինկիլիզ եառիսա 110 տուէտ լիբայի Օսմանլին պէհերի ֆայիզի տարեկան։	37 37	38 11	38 25	37 19	38 35	39 11	39 18

ԱՍԻԱՆԷ 11 ՄԱՅԻՍ

Փարիս . 19 Մայիս .

Գոնսոլիտէ այրրը	35 40
Գարանտը	35 60
Լոնտրա . այրրը	34 7/8—35
Գարանտը	35 1/4—35 3/8
1865 Օսմանլը իսթիդրաղը	298
„ „	298
Ֆրանսէզ ֆոնտալրը 3 0/0 այրրը	69 62
Գարանտը	69 37 1/2
Իթալիա ֆոնտալրը այրրը	49 85
Գարանտը	49 95
Ինկիլիզ գոնսոլիտէ	93 1/16
Աւսթրիա	415

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ԵՃՆԵՊԻՅԷ

ԻՆԿԻԼԹԷՐԱ։ Պու էոնատէ Ինկիլթէրրատա միւշահէտէ օրունան պիր հալ, պաշդա վագբթլար նատիրէն միւշահէտէ օրունմուշ պիր հալ արը, շու-քի բարլամէնթ մէճլիսլէրինին էքսրիյէթի վիւքէլա թէրաֆընատա օրմատրը հայատէ տախի, վիւքէլա խսթիֆա իթմէյիզ, բօսթունատա օ-թուրմադատ արը։ Նասրլ-քի մալիւմ տիւր, վիւքէլա բարլամէնթտէ էքսրիյէթ պուլմատրը կիպի, եա խսթիֆա իթմէլի, եա մէճլիսի տաղրթմալը, պունուն իքիսինէ օրամատ, չիւնքի վիւքէլա խսթիֆա իթմէտի իսէ տէ, մէճլիսի տէ տաղրթմատը։

Նասրլ-քի քէզալիք մալիւմ տիւր, մատատ. Իրլանտա քիլիսէսի մէսէլէսի օրունուն, վէ Ինկիլիզ բիլիսէսի բէյնի, Ինկիլթէրրա Գրալիչատը օրունուն, Իրլանտա քիլիսէսինէ հիւքիւմէթտէն այրրմադ խսթէյէն վէ վիւքէլացա մուխալիֆ օրան թէրաֆ, Գրալիչայա պիր արզուհալ վէրիպ, Իրլանտա քիլիսէսի իւզէրինէ օրան բիտէթինի վէ հիւքիւմէթինի թէրբ իթմէսինի նիսաղ իթմիշլէր տիր։ Գրալիչա պունա բէք տէ եօգ տէմէմիշ իսէ տէ, իլբ էվվէլ Իրլանտա քիլիսէսի իւզէրինէ պիր թէֆթիշ մութալուպ իթմիշ տիր, վէ պու թէֆթիշ մուճիպինճէ պու քիլիսէյի, հիւքիւմէթտէն այրրմադ լճաղ իւտէրսէ, Գրալիչա տախի ըսրար իթմէյէճէք տիր։ Զօգլարը Գրալիչանը պու հարէքէթինի պիր վագբթ գազանմադ ատտ իթտիքլէրինտէն, խօշնուտ օլամամշլար արը, վէ շիմտի Ինկիլթէրրանը հէր թէրաֆընատա արզու-հալար եազրըբզ խմզարար թօփլանմագտա, վէ Միթինկ թաղիր օրչանան ճէմիյէթլէրէ թէրբիւմ իտիրմէքտէ տիր։ Պու ումումի գրյամ մուվաճէ հէսինտէ տախի վիւքէլա տայանադիլիր իսէ, չօգ շէյ տիր, վէ պէլքիմտէ էմնալարզ պիր շէյ։

— Ինկիլթէրրա լորդալարընը շէյխի. Լորդ Պրամվէմ պու տէֆա չօգ-տան պէրու Ֆրանսատա տաքին օր-տուզու Դան պէլլէսինտէ տոգդան եաշընատա օրարագ ֆիւճէճէթէն վէ. ֆամթ իթմիշ տիր, միւթէվէֆա, Ինկիլթէրրանընն ագրճա վէ սերվէթճէ-էն պէօյիւք առտահարընընն պիրի օր-տուզունատան, զաղէթալար մէտէյէ-լերի իլէ տօրու տուր։

— Ռիւմէլինին պիրա տաղր պէքրէ-տիր, Հապէշիստանի ճէնկի թաֆսի-լաթը հէնիւզ վասլ օրմամշ արը։

— Ագօչիա ինթիխապ նիզամը լա-յիհէսի տախի տիշամա ատապահա բարլամէնթ մէճլիսինէ լիհատէ օրու-նուպ, պունուն տա միւզաքէրէսի խիթամ օրտուգտա, բարլամէնթ թա-թիլ իսէճէք տիր։

ՖՐԱՆՍԱ։ Ռէնկ վէ սուլհ մատ-տէսի խուզէրինէ օրան միւզաքէրէլէր Ֆրանսատա հալա գաբանամամշարը, հաթատա տահա տօղրուտտու շու կիւն-լերատէ պիր տէրէճէ զիատէթ տախի քէսպ իթմիշ տիր, պունատան աշքեաբ ասնաշրլարը-քի, տարլ Ֆրանսադզ ահա-լիսի էքի էֆքեարա զահիպ տիր, եանի իշլերինատէ ճէնկ իսթէյէնատ վար սուլհ իսթէյէն ատ վար։ Պու պէօյլէ օրտուգտա, թէրաֆին պիրի, մէսէլա ճէնկ իսթէյէն, ճիւզէլի վէ քիւլլի հէր նէ ալամէթ կէօրսէ ան-տէն պիր ճէնկ ահքեամը չըգարըր, վէ օ պիրի տէ, եանի սուլհ իսթէ-յէնատէ հէր նէ ալամէթ կէօրսէ օ տա պիր սուլհ ահքեամը չըգարըր. պունատան, էլտինէի նատատ վէ զաղէ-թալէրատէ ազիմ միւճատէլէլեր զու-հուր իթմէքտէ իսէ տէ, շու արա-լըգ սուլհ թէրաֆընատա օրանլարըն զալէպէսի տէ ինքեաբ օրունամաղ։

Բրէնա Նաբօլէոնուն իլբ էվվէլ Ա-սթրիայա, անտէն Կալիֆիայա վէ տահա սօղրա Օսմանլէյ օրաճաղ սի-յահէթլէրի թէքբար միւթէվաթըր արը։

— Ռէզայիր Կովէրնաթօրու Մա-բէշալ Մագմահօն իսէ, Ռէզայիր սէրիսկոգոսուն միւճատէլաթը կիւն կիւնէ շիտատէթ քէսպ իտիւպ, նի-հայէթ Մարէշալ Մագմահօն սէրիսկո-գոսու Ռէզայիրատէն չըգարըպ Ֆր-ռանսայա կէօնտէրէճէյինի թէհատա իթմիշ տիր, պունուն իւզէրինէ Սէր-վիսկոսու քէնտիսինատէն Ֆրանսայա կէլիպ, Իմբէրաթորա Մարէշալատէն շիքեայէթ խսթէք իմիշ։

— Իմբէրաթորիչա հաղրէթլէրի-նին պիղ աղ վագբթատան պէրու վիւ-քէլա մէճլիսինատէ պուլունմատըղընա շու մանա վէրիլիր։ Միւշարալէյհա հաղրէթլէրինին օղլու, հէր նէ գա-տար օն իւչ եաշընատա իսէ տէ, պիւ-լիւղ վասլ օրմուշ, եանի ագլրպալիզ օրմուշ տէյի Ֆրանսայա վէ ալէմ էլան օրունմատընը վիւքէլատէն մաթ-լուպ իթմիշ, վէ վիւքէլա տախի պունու հէնիւզ թէնսիպ իթմէ-տիսին. տէն, Իմբէրաթորիչա ինֆասալ իսիւպ մէճլիսէ էյլէմէմէքտէ իսիշ տահէհ զաարը տահէհ նամամիւմ։

— Թունուս վալիսի, մէմուլ օ-լունատուղու վէճհ իլէ էօյլէ բէք գո-լայ եաթըշմայըպ, Ֆրանսանընն թէր-լիֆլէրինէ հալա մուխալիֆէթ կէօս-թէրմէյինատէն, հաթթա պիր բիվայէ-թէ նազարէն էվվէլ-քի գապուլ իթ-տիքլէրինի տէ շիմտի ըսատա իթմէքտէ օրտուզունատան, պու մէսէլէ կիւ-տիքճէ ազարլըշմադատա կիպի տիր տէյի Ֆրանսադզ զաղէթալէրինատէ պէյան օ-լունուր։

— Բրէնս Ալբէր Միւրա. եախօտ Միւրատը, Բուսիա թէպատասընատան պիր Ակենկրէյլի Բրէնսէսի իլէ էվլէն-մէսի մուգաբրէր տիր, վէ պէլքիմ շիմտիյէտէք տիւյիւն վէ նիքեահլէրի տախի ֆէքա օրունմուշ տուր։

Կէրէք Բուսիա, վէ կէրէք Ֆրան-սա Իմբէրաթորու պու թէզվիվիճէ բագը օրուպ, իրն վէրտիքտէն մատ-տա, իքի թէրաֆը կէլին կիւվէյի-յէ պէօյիւք վէ միլիոնլար տէյէր հէ-տիսէլէր տախի վէրմիշլէր տիր։ Պու ճիւմլէ իլէ Ակենկրէյլի Բրէնսէսի Բում մէզհէպինատէն օրուպ, Գոթ-լիք օրմայա բարը օրմատըղընատան, պու-նիքեահէ քիլիսէճէ էբէյի մուխալի-ֆէթ օրունմուշ տուր, վէ տօղան էվլատլարը Գոթօլիք մէզհէպինատէ թէրբիյէ օրունմագ շարթը իլէ, կիւճ իլէ բուխատթ ալընատիմիշ տիր, ֆագաթ պունուն իլէ պէրաբէր, նիքեահ բում-քիլիսէսի ուսուլի իւզ-քէ իճրա օրունճաղ տըր եախօտ իճ-րա օրունմուշ տուր։

Բրէնս Ալբէր Միւրաթ, պէօյիւք Նաբօլէոնուն էնիշտէսի միւթէվէֆա Յոաքիմ Միւրաթ Նաբօլի գրալընընն թօրնու տուր, վէ եէրմի իքի եա-շընատա օրուպ, շիմտիքի Նաբօլէոնուն եավէրլէրինատէն տիր։

Ղէվմէսի Ակենկրէյլի Բրէնսէսի-քիմին էվլատը տըր, աղնայամամշըղ-լաքին զայէթ տիլտէր, թէրպիսէլի վէ զէնկին օրտուզու մալիւմ տիւր. պունդար էվվէնտիքատէն սօղրա տօղրու Բուսիայա կիտիպ, պիր աղ վագբթ օ-բատա խգամէթ իթտիքատէն սօղրա. Բարիսատ ավէթ իտէրէք, գըզընընն էն-տէրինին էն տիպէ իթտիքի պիր ոէբայատ տաքին օրաճաղլար խիզ։

— Բուսիատան կէլէն տահէհ խա-պէրլէրէ նազարէն, պու սէնէ Բուսիա-նընն Ռէնուպ թէրաֆընատա էքինլէր զայէթ պէրէքէթլի կէօրինմէյէ-տէն պուզուպայն պօլ օրաճաղը քէշֆ օրունարագ. զախիրէ ֆիյաթը ամուշ-մէյէ պաշլամըշ արը։

ԱՄԵՐԻԿԱ։ Թէրա Ռէնաբնընն. — վառատան գուրթուլուզու, եանի գա-պահաթը տէյի հիւքմ օրունատարը-մալիւմ իսէ տէ, ալէյհինատէ պիր իքի գուրա տահա զուհուր իթտէ, մութ-լագա աղլի հիւքմ օրունաճաղընատան կիւճ իլէ գուրթուլմուշ տէմէք պիր։ Պու ճիւմլէ իլէ սենատօ մէճլիսինին էքսէրիյէթի հալա քէնտիսինէ մու-զայիր օրտուզունատան, վէ բէհսին ա-լէյհինէ պու տէրէճէ գրյամ իրլէպիք-տէն, եանի գաթլինէ գատար եւ-բիւսիւքատէն սօղրա շիմտի նատրլ եի-նէ բէհսին հիւքիւմէթինէ թէսլիմ օ-լաճաղլար, պու պիր աղիմ մէսէլէ օ-լուպ, պունա տայիր հէնիւզ պիր խա-պէր զուհուր իթմէտիսինատէն. չարէ-սիզ Ամերիկատատան կէլէն թէլէգրաֆ-լարա վէ զաղէթալարա պէքլէյէճէյիզ։ Պու սէնէ նոյեմբեր այրնատա Ռօնոր-նընն միւտատէթը հիւքիւմէթի իսթիմ-օլուբ օրտուզունատան, իհթիմալ արը տիւշմէնլէրէ պիր էյամ տահա սէս չըգարմայըպ, պէօյլէճէ պիր վագբթ արը կէչիրիլիր։

ՐՕՄԱ։ Բարտոլիա եօրթուլարը զինէթլէրինատէն սօղրա, Իտալատա օ-լան պինդէր իլէ էճնէպիլէր, մահա-լէրինէ վէ չօգլարը տախի Իթա-լիա գրալզատէսինին տիւյինիանիլ կէօրմէք իւզրէ Ֆիլօրէնչայա ազիմ թ իթմիշ օրտուգլարընատան, Իտալատա ազիմ պիր տուսրուգ վէ սիւքիւնէթ վագի օրմուշ տուր։

Վագտա Իտալատա կէչէն սէնէնին զայլէլէրինատէն հէչ պիր էսէր գալմա-մըշ արը, վէ Իտալանընն էթրաֆընատա եաբբան իթթիֆաքատատ տախի պա-արբրլաճաղ արը տէնիր հաթթա պիր թէրաֆը եըգմայա տախի պաշլամըշ-լար արը։

Պու ճիւմլէ իլէ պու սուսրուզա չօգլարը տախի էմնիյէթ իթմէյիպ, հալա գըրդու վէ վէսվէսէտէն խալի օրամամագտա տրրլար։

Իտալատա գազինէթի շիմտի 1869տա վա-գի օրաճաղ մէճլիսի ումումի իլէ մէճ-

զուլ տուր, վէ տիւնեանքն հէր թէ. բաֆքնտան ալթը եիւզտէն միւթէ. ճաքուզ, Պատրիարք, Նախագահ, Աբրիխոգոբաս վէ Ռիսկոբոս պու մէճլիստէ հաղբը պուլունաճաղ լար տը։

Պաղբարը իւմիա խտէր քի, պու գօնսիլ եանի մէճլիսի ումումի եա. խոտ տիեզերական ժողով, Բաբալբղը ասրքն մէ տէնէյէթի իլե պարբշարմա. զա վէ պիր սուլհ վէ իմթիզաճ հա. տը լթմէյէ պիր վասէթա օլաճաղ տը, լաքին չօգլարը պու էֆքեարքն մուղայիրինտէ տիրլէր, հաթթա տէ. յիւ էօյլէ իլլա պունուն մուղայիրի Բաբալբղքն պու մէճլիստէն սօղրա պիւթիւն պիւթիւնէ ասրքն եինէ էֆքեարքնա մուխալիֆ պիր հկսէթտէ պուլունմասը սապէթ օլաճաղ տը։ Վէ պու մէճլիսին գարարլարը Բաբա. լարքն Ալլապիւս թապիր օլունան քէլամլարքնը տահա զկատէ շիտատէ. լէ թէճավուզ իտէճէք տիր։ Հէր նէ հալ իսէ պունուն նասրլ օլաճաղքնը վագթքնա իհալէ իտէրիզ։

Մէզհէպ մատատէրի իւզէրինէ Բօմա իլե միւքատէմէ իթմէք իւզրէ Աէսթրիա տէվլէթինին կէօնտէրտիկի հէյիրք զայէթ պէտապէթ օլտու։ Պու հէյիրտէ թայէին օլունան Բօնթ Դրիվէլի, կէչէն կիւն ատթա պինէր քէն եիւրէյինտէն պիր տամար չաթ. լայզպ, անինտէ տիւշիւպ էօրմիւշ տիւր, վէ օլ հալտէ հէր պիր շէյ միւշէվվէշտէ գարմըշ տը։

— Իթալիա վէլիի ահալքնը տիւ. յիւնիւ մալիւմ տիւր, պու տիւյիւնէ Բօմա քիշիզատէ խաթթունղարը իամինէ տախի պիր ադը էրմասը հէտիյէ տախի կէօնտէրիլմիշ տիր, Բօմա հիւ. քիւմէթինին պունա աշբրը ճանը սը. գըլմըշ իսէ տէ, քիմսէյի թութամա. տըղընտան, սիւքիւթ իթմէյէ մէճ. պուր օրմուշ տուր։

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ՄԻԻԹԷՆԵՎԻՑԻ

ՈՒԼԱՀ ՊՈՒՂՏԱՆ։ Պու պէյնիք. լերտէ Լահուտիլէր հագդընտա իճ. բա օլունան էնվար հագարէթ, պիւ. թիւն Լուրոբայը ալթ իւսթ իթմիշ տիր, վէ մէմլէքէթէյն հագդընտա ըզհանը ամմէյի կէրէյի կիպի թահ. տիշ իթմիշ տիր։ Ինկիլթէրրա, Ֆրանսա, Պուսիա, Աէսթրիա վէ խու. սուսի իլե տէվլէթը Ալեք ճանիպին. տէն պու մատատ հագդընտա մէմ. լէքէթէյնէ աղ իսթաբաթ կէօնտէ. ռիմէմիշ տիր։ Լահուտիլէր հագ. գընտա օլան էնվար հագարաթը, մէմլէքէթէյն վիւքէլսը քէամիլէն ինքեար իսիւ, գօնսօլսար իսէ տէվլէթլերի թէրաֆլարընտա պունճա հագարաթը սապէթ իսիճի բէք չօգ թահրիրաթ կէօնտէրմիշ օլտուգլա. ընտան, շիմտի պու տավա տախի մումայիլէյհիմ գօնսօլսար իլե մէմ. լէքէթէյն հիւքիւմէթի պէյնինտէ պայաղճա պիր նամուս տավասը հի. յէթինէ կիրմիշ տիր։

Աէսթրիա ճէնէրալ գօնսօլսու պունարքն ճիւմլէսինին պաշընտա օ. լուպ, հէմ տէվլէթի թէրաֆընտան վէ հէմ սայրը տէվլէթլեր ճանիպին. լուպ, հէմ տէվլէթի թէրաֆընտան վէ հէմ սայրը տէվլէթլեր ճանիպին. տէն պու տավասը իլէրի եիւբիւթմէ. յէ սօն տերէճէ իգտամ իթմէքտէ ի. միշլէր։ Վագտա մէմլէքէթէյն գամա. բարարը վիւքէլա հագդընտա թահսին վէ էմնիյէթ գուրարարը վէրմիշլէր ի. սէ տէ, պունարը, բէ իսլէրի Կօլէգօ տախի պէրապէր օլարագ, Լուրոբա. նէն հիւճիւմիւնէ տայանամայրպ իս. թիֆարարքնը վէրմիշլէր տիր։ Վէ բը. բէնա Շարլը տախի պու իսթիֆայը հէնիւղ գապուլ իսէ մէմիշ իսէ տէ, վիւքէլանքն տախի չօգ վագբթ տայա. նաճաղը մալիւմ տէյիլ տիր։

Միւթէվէֆա Զաթօն էֆէնտինին ճէնազէսի բէնշէմալէ կիւնիւ Աբի. թանէտէ կէօրիւլմէմիշ ալայ զինէթ վէ ճէվիէթլի Հաքէյ գապրիսթա. նընա տէֆն օրունմուշ տուր։

Միւթէվէֆքանքն թէրճիւմէի ահ. վալի, ճէնազէ արայը, վէ գրաաթ օ. ըունան մէտհիսլէրի, վէ վաճիպէի զիմմէթիմիզտէն օլան թաֆսիլաթը պիղզարուր կէլէճէք հաֆթայա գա. լաճաղ տը։

Շուրայը տէվլէթ ըսէյսի Միհհաթ բաշա հազրէթլերինին, ամբրպպանքն նասիհհաթը իւզրէ, թէքմիլէն քէսպը իֆագաթ իթմէսի իչիւն տիւնքի կիւն Պրուսա համամլարընա ազիմէթ իթ. մէսի, վէ օն օն պէշ կիւն ճանիպի մէզպուրտա իգամէթ պույուրաճաղ. լարը մէսմու տուր։

Մըսրը Խրտիվի, վէ հարէմինին տախի քէզալիք Պրուսա համամարը. նը թէշրիֆ պույուրաճաղլարը մու. գարրէր տիր։

Պու թէրաֆտան լաղմ կէլէն հէր թէտարիքատաթ իճրա օլունուպ, վա. բօրար տախի լսէնդաթի եչնա վէ լէվազիմաթ թաշրմագտա տրրար։

— Ռէզայիրտէն շու վէճհ իլե եա. ղընը տը։

Ռէզայիր սօգագլարընքն պիրինտէ Աբապլար պիր Ֆրանսըզ չօճուղու էօլտիւրմիւշ օլտուգլարընտան իքի կիւն իքի կէճէ պիւթիւն Ֆրանսըզ ահալիսի Ռէզայիր սօգագլարընա վէ մէյտանլարընա թօփլանտըլար, վէ չօ. ճուզուն նաշէսի գալտրրըլտրգտա, օն պինտէն զկատէ Ֆրանսըզ արգա. սընտան կիթիրէր։

Ռէզայիրտէ մուգիմ Ֆրանսըզլար պիթիւն Աբապլարտան սիլահլարընքն ալընմասընը, վէ պրչագ վէ տապան. ճասրզ կէզմէլէրինի մաթլուպ իսէր. լէր։

Վագտա Ռէզայիրտէ էօյլէ պիր թագրմ ճինայէթլէր չօգտան պէրու. կէօրիւլմիւշ վէ իշիթիլմիշ շէյ տէյիլ իսի, լաքին շու սօն սէնէլէրին գրթ. ըրը վէ սայրը աֆէթլերի, պողը պէօյլէ ճինայէթլերէ տախի սէպէպի. յէթ վէրմիշ տիր։

Պու ճիւմլէ իլե պունլար եինէ մահտուտ շէյլէր օլուպ, էսայիշ վէ խոթիբահէթը ուումումիյէյ պէօյիւք պիր սէկթէ վէրմէմիշ տիր։ Վէ Ա. բապլար հէր նէ զարուրէթ վէ հէր նէ սէֆալէթ չէքմէքտէ իսէլերտէ, պէյնլերինտէ ասա պիր թուղեան ա. լամէթի կէօրիւլէմիշ տիր։

— Ռէզայիրտէն եապըլորընա նաղա. ըէն, Ռէզայիր Աէրբիսգոբսուսնաւն սօգագլարտան թօփլայրպ, Խրիսթի. յան մէղհէպինտէ թէրպիէ իթմէյէ չալըշարընը Աբապ չօճուգլարընքն սա. յրսը պին տէօրթ եիւզիւ թէճա. վուզ իթմիշ տիր։ Նասրլ քի մալիւմ տիւր Մարէշալ Մագմահօն պունա դարշը կէլիպ չօճուգլարը փէտեր վէ մատերլերինտէ կէօնտէրիլմէսինի մաթ. լուպ իթմիշ իսէ տէ, պունլար տա հէնիւղ եվլատլերինի պէսլեյէճէք տէ. րէճէտտէ օրմատգլարընտան, պու. մէսելէ նասրլ հայ օլունապիլէճէք, իլերիւտէ պէյան իսէրիզ։

1· Մալէյ մագազէ։

Շուրայը տէվլէթին թագոիմ պույրուլտուղու պէշ սայրէնին եա. նի, Մալիսէ, Միլքիսէ, Սալիսէ, Նա. ֆիա, վէ Մէսրիֆ սայրէլերինին տախի թէղէքքիւր իսէճէքլերի մէ. վատտը ըսալհէպ ճիւմլէթէն էլզէմ վէ պիրի պիրինտէ մէրպուութ ուումու. միւթէնատան իսէ տէ, հէր տէվլէթաէ ուումուրա Մալիսէ պիրինճի իթիպար օլանտուղունան, մէդքիւր պէշ սայրէ հագդընտա տախի առիրանէ գալէմէ պաճաղըմըզ պաղը մուպա. հատաթ սրբասընտա ուումուրա Մալիսէ. տէն պէտ օլունմասը թագիմթը մաս. լահաթամուվաֆըգ կէօրիւլմիշ տիր։

Անլէֆիմիզին վագթընտա եանի պունատան ագտէմքի Մէճմուալաբտա պու մատատէի միւթէնա հագդընտա աղ շէյ եաղըրմամըշ տը, լաքին պունլարը իչինտէ իքի մատատ զկատէ արգգաթա շայեան կէօրիւնմիշ տիւր։

Պունլարքն պիրիսի, տէվլէթիմիզին շիմտիքի վարիտաթը, հէրնէ գատար արգգաթ վէ թատարրուֆ ալթընա ա. լընատտա, եանի հէր վարիտաթ հագ. գը իլե թահսիլ օլունուպ, պիր ագ. ճէ զայ օրմատտա, եինէ տէվլէթի. միզին պունլունտուղու տէրճէյի սա. լայէ քիֆայէթ իթմէյէճէյի, հաթթա պու վարիտաթքն իքի իւչ գաթ զկատէ օրմագ լաղրմ կէլէճէյի, վէ իքինճիսի պու վարիտաթ զամանընքն վէր. կիտէն զկատէ բուտուրմաթտա տրա. մագ լաղրմ կէլէճէյի մատատէրի տիր։

Մէսէլէնին ասրը թէֆէրրիւատը. նա կիրիշմէ զատէն կվէլ օգուսյանարը. մզա շունու ատնաթմագ իսթէրիզ քի, իսթէր տէվլէթճէ օլուն իսթէր ավամճա, վարիտաթքն արթմասը, խապինէլերէ եահօտ սանտրգլարա զկատէ ագճէ թէրաքիմ իթմէսինտ տէյիլ տիր, իլլա գարշրը. ը օլան մէսարիֆէ նազարէն ֆաղլա պուրմա. սընտա տը։ Պունու տահա պիր ա. ջրգ սիւրէթտէ ազնաթալըմ։ Մէսէլա պիր տէվլէթին վարիտաթը օն սէնէ ագտէմ սէքիզ միլիոն լիրա օլուպ, պու կիւն օն ալթը միլիոն լիրայէ պալիզ օլտուգտա սիւրէթը զահիրէ. տէ վարիտաթ իքի գաթ օրմուշ տէ. մէք օլուր իսէ տէ, հիսապտա չօգ տէֆտա պունուն մուզայիրի զուհուր իսէր։

Վագտա հէր շէյ, պիր տէվլէթին սէքիզ միլիոն լիրա վարիտաթը օլտու. զու հալտէ նէ ֆէյտաթտա իսէ օ ֆէյտաթ տա գարմըշ օլտա, օ տէվլէթին վարի. տաթը օն ալթը միլիոնա պալիզ օլ. տուգտա։ Շիմտիկի իքի գաթ օլ. մուշ օլուր։ Լաքին պու պէօյլէ նատի. բէն զուհուր իսիպ։ պիր թէրաֆ. տան սէքիզ օն ալթըտա չըգընճայա. տաք, հէր շէյ տէ ինա կէօրէ ֆըր. լար, վէ մէսէլա էքմէք գըրդ բարա. յա իսէ իբիսէ, վէ էթ իքի զուրու. շա իսէ տէօրթ զուրուշա չըգար օլ. տուզունտան, սէքիզ միլիոն իլե օն սէնէ ագտէմ նէ իշ կէօրիւլիւր իսէ, օն ալթը միլիոն իլե տախի օն սէնէ սօղրա անճաղ օ գատտը իշ կէօրիւլ. պիլիր օլտու զունտան, պու ճիհէթլէ վագտա վարիտաթճա զուրուշուն տա. յրսը արթմըշ օլուր։ լաքին իճրատտա արթմատրգտան մատտա էքսիլմիշ տախի օրտպիլիր։ Պունու պաշդա պիր էօրնէքլէ տախի թաֆսիլ իսէլիմ պիրինին իքի պին զուրուշ մատշը օլ. տա, վէ օ իքի պին իլե կէչինէ պիլիր օլտա, պունուն մատշը տէօրթ պին օլտուգտա, օ վագթթ արթմըշ օլուր նէ վագթթ եինէ իքի պին իլե էվվէլ. քի կիբի կէչինէ պիլիր իսէ, էօգտա հէր շէյ պահարանըպ, էվվլտէն իքի պին իլե կէչինտէպ, շիմտի անճաղ տէօրթ պին իլե օրտպիլիրսէ օ ատտ. մընն մատշը արթմըշ տայրմաղ։

Իչթէ մալիէճէ տէ պու պէօյլէ օլուպ, հէր նէ գատար վարիտաթ արթար իսէ տէ, մատրաֆ տտ օնտա կէօրէ արթտրը կիպի, վարիտաթքն արթմատընտան իսապինէճէ մաթլուպ օլունան կէնիշլիք հասրլ օլամաղ։

Պու ճիւմլէ իլե վարիտաթը մէ. սարիֆաթ իլե մուվազէնէ պուլտուր. մագ տախի կէրէք տէվլէթճէ վէ կէ. րէք ավամճա քիչիւք պիր մուհա. սէնաթ տէյիլ իսէ տէ, պունտա տա տրգգաթա շայան պաղը մուհիմ նօգ. թալար վար։

Թուլթալրմ քի, պիր տէվլէթին վարիտաթը վէրկիտէն հասրլ օլաճաղ. մալիւմ տիւր քի, հէր տէվլէթին մէրքէզը հիւքիւմէթի պիր բայի. թախթ տրը։ Հիւքիւմէթ, իսապինէ հէր շէյ օ բայիթախթտա պուլու. նուր։ ուճուզլուգ եա պահարրգ եինէ անտէ միւշահէտէ օրունուր։

Այլէթլէր իսէ պաշգա միւ. թէնա պիր հալտէ տիրլէր։ Մէսէլա բայիթախթտա օն սէնէ զարֆընտա հէր շէյին պահասը իւչ տէօրթ գաթ օլտուզու հալտէ, էյալէթլէրի չօ. զունտա եա հիչ ֆէրդ իթմէմիշտիր, եա բէք աղ պիր շէյ։ Պու տրրատտա մէսէլա էյալէթ սէքէնէլերինին պի. բինտէն էլլի զուրուշ վէրկի եէրինէ եիւզ զուրուշ վէրկի ալընտրը հայ. տէ, պու շէյ օնա բէք աղբը կէլէ. պիլիր։ Նիչին քի օ էյալէթտէ հիչ պիր շէյ պահայա չըգմամըշ օլտու. զունտան, վէրկիսի վէրէն ատամընն վարիտաթը ապթմամըշ տը քի, վէր. կի զամանընա թահամմիւլիւ օլտպիլ. սին։ Տահա պիր աչրգճա ալընաթա. լըմ։ Բրիթանէտէ պիրինին տիւք. քեանը պէշ եիւզ զուրուշ քիրա կէթիրիրքէն, իքի պին զուրուշ քի. րա կէթիրիր օլտուզու կիպի, օնուն վէրկիսի աէօրթ գաթ զամմ օլունա. պիլիր։ Լաքին Պայպուրթտա պիր տիւքքեան օն եիրմի սէնէ ագտէմ եիւզ զուրուշ քիրա կէթիրիրպ, պու. կիւնտէ եինէ եիւզ զուրուշ քիրա կէթիրտիքտէ, օնա վէրկի զամանը ա. ղբը կէլիր, չիւնքի վարիտաթը արթ. մամըշ տը։

Վէլհասրլ պիր թէրաֆտան բայի. թախթքն եանի մէրքէզը հիւքիւ. մէթին մէսարիֆի պիթթապի արթտրգ. ճա, էյալէթլերին մամուրլուքէթի տա. խի պէրապէր արթմատրգճա, մէսա. րիֆին միւճէրրէտ վէրկի իլե գաբան. մասը լաղմ կէլէսէք կիպի, վէրկի է. յալէթլերէ աղբը պատար։

Իչթէ պու սէպէպտէն նաշը։ Լը. ռոբա մալիկլերի շու սօն սէնէլերտէ կիւն պէ կիւն արթմագտա օլան մէ. սարիֆլերինի գաբաթմագ իչիւն, վէրկիտէն դիատէ բուսուրմաթա եիւք. էնմէքտէ տիրլէր, վէ պունու խա. պաթ իչիւն պաղը պէօյիւք տէվլէթ. լերին պիւճճէլերինի տախի տէրճ ի. տէրիզ։

Ինգիլէ պէվլերինին 1867–1868 պիւճճէպ. Բուտջէտը վէ էքսպլինպէն։

	Լիրա·
Կիւմրիւք·	22·000·000
Թիւթիւն, Թուղ, միւ. քիրաթ վէ էմպլինէն ա. լընան բուսուրմաթ	20·700·000
Պարագայը սահիհ·	9·550·000
Բօրթա,	4·650·000
Ընդհանուր	56·900·000
Իրատ իւղերինէ վէրկի·	6·000·000
Լմրաք իւղերինէ վէրկի·	3·500·000
	9·500·000

Տէմէք օլուր քի, պիւթիւն ինկիլթէրրանքն 66 միլիոն լիրա վարի. տաթքնքն 57 միլիոնու եալընը բու. սուրմաթտան հասրլ օլուպ, անճաղ տօգուզ օն միլիոնու վէրկիսէն հա. սրլ օլապիլիսօր։ Եանի տահա տօղրու. պիր հիսապպա, Ինկիլիզին եէտի զու. բուշ վարիտաթքնքն էլլի բարաաշ ան. ճաղ վէրկիտէն օլուպ, 5 զուրուշ 30 բարասը, բուսուրմաթտան տրը։

Ֆրանսանքն պիւճճէսինէ տախի նազար օլունուգտա, իքի պին միլի. օն ֆրանգ վարիտաթքն ալթը եիւզ միլիոնունու վէրկիտէ, վէ պին տէօրթ եիւզ միլիոնունու բուսուրմաթտա պուլուրուզ, եանի տէօրթտէ պիրի. նէ եագքն վէրկի, վէ գուսուրբա. բուսուրմաթ։ մալիսէճէ պու իքի էն պէյիք տէվլէթին պիւճճէլերինէն տօղրա, Ռուսիա, Աէսթրիա, Իթալիա զէ Բրուսիանքն պիւճճէլերինի տա. խի թէճէտտիս իթտիսիմլատ, պունլարքն հէր պիրինտէ տախի վէրկինին բուսուրմաթա զալէպ իմտիսինի աչի. քեար հիսապլարրա կէօրիւրիս զ։ մա. լիսէճէ էն կէրիտէ գալան տէվլէթլէ. րին բուսուրմաթը տախի եինէ վէրկի. լերինէ նիսպէթլէ նըսֆ նըսֆտան զիատէ տիր։

Զէնտ սէնէ տէն պէրու տէվլէթը Ալմէնին պիւճճէսի էօրիւլմէսինէն միլիարիմ միլիոն բուսուրմաթ ի. լէ վէրկիսի նէ մուգայէսէտէ տիր, մալիսմաթքնքզ եօգ տուր։ լաքին հէր նէ սիրէթտէ օլուր իսէ տէ օլուն մատատ քի բուսուրմաթքն

թէքսիրի վէ վերկիրէրին միւմքին մէրթէպէ թէնղիի, մալիյէ էն պէյիւք աէվէթլէրաէ տախի պու գատար սէնէ էն պէրու էսաս իհ. թիար օլունուպ, պունէա մուհասաբէնաթը տարիսէի պիլ ֆիիլ միւշահէտէ օրունմուշ տուր, շիւպհէսիզ Շուբայի Տէվլէթին մալիյէ տայրէսի տախի, ինտէրալիմ միւնէրրէպ օլան պու թարիխէ տուխուլ խէնէք տիր։

Պու ճիւմլէ միւլքիյէ տայրէսի տախի պու պարտէ բէտամիլէն մալիյէ տայրէսինէ միւթթէֆիգ օլմալը տըրչինքի վերկի օլուն բուսուսաթ օլսուն հէր վարիտաթը մէնպատի միւլք վէ ահալի օլուրզունտան պիրի օ պիրինէն այրըլմաղ։

Հալ պու քի, վերկի մէնպէրի, եա միւլք եա տա ահալի ի զէրինտէ օլուրզունտան, վէ միւլք վէ ահալի մալիւմ, եանի տայրը վէ պիլինիր չէյլէր օլուրզունտան, պունդարդն իւզերինէ վերկի թարհ իթմէք նէ գատար գօլայ իսէ, բուսուսաթ մէնպալերինի տախի արայրպ պուլմադ օ գատար կիւճ տիր։ Պիրի մէյատան տա օրան պունարրար վէ չէշմէլէր կիսպի տիր, տիկերի եէր ալթընտա հէնիւզ սագը օրան սուլար վէ մատէնիւզ սագը։ Պու հալտէ պիզմէ բուսուսաթ թէտարիքի վէ թէքսիրինէն էն պաշը վէ էն պէյիւք պիր վասէթտը, ահալինին մուամէլաթը. նը արթըրմադտա տը, քի, իլէրիւտէ մուֆասալէն թարիֆ վէ պէյան իսէրիզ։

Տէվամ

• • Միւհէլիֆ

Ռիտտէ 20 Մայիս 1868

Օխրատէ մուհարրէր պէնտին զուղէթայը միւթէպէրէնիզատ տէրճինէ հիմմէթ պույուրմանը. բէճա օլուր։

Ամուդդատէմա մարտ 1 թարիխի իլէ եապըրզամ մէքթիւպատ իշար օլունան մէմուլիմ կիպի պու սէնէ Ակքէյէ հաճէ կիտէնէրին տատի իշլէյէն վաբ օրրարը աղրզունա նազարէն ջդան սէնէտէն զիյատ օլուսուսունտա ֆատէրճէ տախի թէպէլեիւն իմիշ տիր. չէ օրէ քի կերէք տէնիզատէն կէրէք գարատան հաճէ կէյէնէր հիսատպ օլունուսգտա ճէման 85000 քիշիյէ պալիզ օլուր. գուրպան պայրամը կիւնէրինտէ պունճա վաֆիր ճէմիյէթտէն եաղընը 19 քիշի վէ ֆատ իմիշ վէ պունարը տա տախ խատիճաղլարտան օյարադ. պու մէվլէրին իքիսի Ը.ոֆսէթ տաղընտա (քի իմ մէթը Մուհամմէտին իմիդտաղնճա Ադամ Աւանը պիրպիրլէրինի թանը. արդլարը եախօտ պիրպիրլէրի իլէ պիրէշարիքէրի եէր տիր. վէ Ը.րէպի ուրֆ ըաֆզընտան նէշատ իսէր քի պիրմէք, պիրլիք, ճէմիյէթ վէ թէմիզլէնէճէք մահալ մանալարընտա տը, պայրամտան պիր կիւն ադէտ ճէմի հաճիլէր պուրայա կէլիպ հէր կիւնքի տուսալարընը պունտա իճրա իսէրլէր). իւշիւ Ա՛ի-ըէֆէ տէնիլէն մահալտէ, վէ օն ատէօրաիւտէ Ա.ոդինէտ վագի օլմուշ տուր։ Ամարիֆէ հաճէթ օմարը վէճ՛ն իլէ. պիր եէրէ թէրաքիւ իտէն պու գատար ճէմիյէթին քէսրէթինէ նազարէն պու էօրէթլէր հիշ մագամնտա ատտ օլունապիլիր, վէ տէմէք օլուր քի հաճէ կիտէնիրին պու սէնէ տախի հարը սըհհէթլէրի մէրթէպէի քէմալտէ իսի։ Պունուն ատպէպի իսէ փորատ բիւգիատարարն տէ վամընտան հովանն սէրինլիսի իսի քի, պայրամ կիւնլէրինտէ, մէզհէպլէրինին այնընճա հէման ջըրջըպրագ օլան հաճիրէր կիւնէշին եաղդը զըամը զըյալարընն մուզիրը թէէսիրին տէն թաճիզ օմարագտան մատտա, սօուգ պիլէ տույմուշլար տը։

Պուրպան պայրամընտան սօղրա, Սիվիւշ թարիգի իլէ ավամէթ իսէն հաճիլէրին պէյիւք զըամը ինիրամ քէսրէթ իլէ Ռիտտէյէ էնտիլէր. վէ օնտա հաղը պուլունան վաբ օրրարա պինտիրլէրի զէման իսինճանարնճ օրմամալարընտա վէ իտատարարն կերիսէ գարմասընտա տրդդամթ իտէրէք, իլք ի. քի վաբ օրրարը մարտ օթուզունտա վէ տիկէր իքիսինի պիր գաչ կիւն սօղրա եօրա գօյուպ. օնտան պէրիւ ակարը ախէր հաճիլէրինի փէյտէրքէյ եէլքէն կէ միլէրի իլէ մէմլեքէթլէրինէ եօլամայա տէվամ իսէյօրուզ. լաքին վաբ օրրարընն դրլէթի սէպէպի իլէ պէլատէ միզատ հէնիւզ ֆէվէլատաէ ճէմիյէթ վար, մուահիսարէն կիտէն վաբ օրրարը կերի տէօնիւպ տէֆտա հաճիլէր ալդպ կէօթիւրտիւլէր, էյէր պու վէճ՛ն իլէ իքի տէֆտա տահա կերի տէօնիւպ հաճիլէրի թաշըմայա տէվամ իտէրլէր իսէ. Միվեյիշ թարիգի իլէ ավէտէթ իտէճէք քիմսէ գալմադ, անճագ պու տա ադալի իքի այա միւհիթաճ տը։ Ամարընն գարանթինա իտարէսի չդան սէնէլէր միտիլիս պու սէնէ տախի Ա.ինի Մուսա թաղիր օլունան մանալտէ հաճիլէրէ պէշ կիւն ինթիյաթ գարանթինատը էթտիրիսօր։

Պէլէմիզին խայրիսահ գայիմմագամը իպգէթլիս Ա.ուրի էֆէնտինին հիմմէթի իլէ տահիպի օրմայանլարա վէ ֆուգարայա սըղընճագ էէր վէ էէյէճէք վերիլիպ, պունդար մէճանէն փէյ աէր փէյ սիլաղարընա կէօնտերիլիր վէ իտատարարը իտատարանէտ գայրրլըրլար։ Ա.ասըլ քի պունտան ագտէմ սիպէ թարիֆ իթմիշիմ պէլատէմիզին տախիլի թէմիզլիյի քէմալը մէրթէպէ տիր. շէյլէ քի Ը.ոիթանէ վէ Պէյօղլու սօղագլարը պիլէ օ տէրէճէ թէմիզ տէյիլ տիրլէր։ Համիյէթլու գայիմմագամ էֆէնտի քի Ը.ունուտ տը, կիճէ կիւնտիւզ կէրէք պէլատէնին թամամիրինէ կէրէք հաճիլէրին իսթիրահէթինէ պիպիմ իլէ պատպէրատէր ատֆը սայ վէ պէղը իգտամ իթմէքտէ տիր. վէ պունտան մատտա եէնիտէն եէնիյէ ըուլտահթը միւհիմմէ իճրատը իլէ մէշղուլ օլուր։ էյէր մէմալէքի Օսմանլէրէնին հէր թէրաֆ ադրընտա պու գայիմմագամ կիպի էնը ատիրայէթ վէ համիյէթ շուտ գայիմմագամլար պուլունտա իսի էհալի թէրաֆընտան շէքվա վէ շիքատյէթէ հիշ պիր վէսիլէ գաբմայաճաղը աշքարտ իսի։

Ատտավա վէ ճիվարընտա Ինկիլիզլէրին իշլէտտի իսիէլ օրան Ը.ուլա թարիգլէրի իլէ կէլէն բէտմի խատպէրլէրէ նազարէն Ինկիլիզ օրտուսունուն սըհհէթինէ տայիր մալիւմատ քէնտպ իթմէք միւմքինտիր օրմաղ իլէ, իքի սէնէնին թըպպէյէ գօմիսսիօնլարը խայրը միւշքիլատա տիշչար օլուպ, պու մատտէ իւզերինէ պիր բարբարթօ թագաիմ իսիպ. Ը.ոիթանէ գարանթինա նէզարէթինին ադգագաթընը ճէլզ իթմիշլէր իսի։

Գարանթինա նէզարէթի տախի իգթիզալարը իճապընա պագատագ, չդան սէնէ պունտան պէօյլէ Հինախթանատան կէլէն կէմիլերէ տախի քէսրէթ իլէ Ռիտտէյէ էնտիլէր. վէ օնտա հաղը պուլունան վաբ օրրարա պինտիրլէրի զէման իսինճանարնճ օրմամալարընտա վէ իտատարարն կերիսէ գարմասընտա տրդդամթ իտէրէք, իլք ի. քի վաբ օրրարը մարտ օթուզունտա վէ տիկէր իքիսինի պիր գաչ կիւն սօղրա եօրա գօյուպ. օնտան պէրիւ ակարը ախէր հաճիլէրինի փէյտէրքէյ եէլքէն կէ միլէրի իլէ մէմլեքէթլէրինէ եօլամայա տէվամ իսէյօրուզ. լաքին վաբ օրրարը

ԱՌԱՎՈՏԻ ԵՎ ՄԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

Ամսագիր գրականության, գիտության, հասարակական կյանքի և տնտեսության։

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ Հարութիւն Գ. Գ. Գ.